

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Сумський державний університет

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра управління імені Олега Балацького

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Ігор РЕКУНЕНКО

_____ 2023р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування ,
освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»

на тему: **«Оцінювання соціально-економічного розвитку регіону при
реалізації державної регіональної політики»**

Здобувачки групи ЕН-93/2пу Третяк Лариси Романівни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Лариса ТРЕТЯК

Керівник старший викладач, к.е.н., доц. Яна КОБУШКО _____

Суми – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра управління імені Олега Балацького

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ігор РЕКУНЕНКО

_____ 2023р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття ступеня бакалавра

зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування, освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»

Здобувачки групи ЕН-93/2пу Третяк Лариси Романівни

1. Тема роботи "Оцінювання соціально-економічного розвитку регіону при реалізації державної регіональної політики " затверджена наказом №0569-VI від 25.05.2023 р.
2. Термін подання здобувачем закінченої роботи 7.06.2023 р.
3. Мета кваліфікаційної роботи: дослідження особливостей оцінювання соціально-економічного розвитку регіону під час реалізації державної регіональної політики.
4. Об'єкт дослідження: соціально-економічний розвиток регіону.
5. Предмет дослідження: особливості оцінки соціально-економічного розвитку регіону під час реалізації державної регіональної політики.
6. Кваліфікаційна робота виконується на підставі Законів України, нормативно-правових актів КМУ, інформації з сайту Державної служби статистики, монографій, наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, інформаційних бюлетенів.
7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст

завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
I	Теоретично-методичні основи оцінювання соціально-економічного розвитку регіону	10.05.2023
II	Аналіз стану розвитку регіону	25.05.2023
III	Перспективи реалізації державної регіональної політики	04.06.2023

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи:

У розділі 1 студент повинен вивчити поняття соціально-економічного розвитку, підходи до оцінювання соціально-економічного розвитку регіону, сутність державної регіональної політики.

У розділі 2 студент повинен проаналізувати поточний стан розвитку регіону за економічними, соціальними та іншими показниками.

У розділі 3 студент повинен розглянути можливі напрямки реалізації державної регіональної політики щодо розвитку регіонів.

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада керівника/консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання 27.04.2023

Керівник кваліфікаційної роботи старш. викл., к.е.н., доц ЯНА КОБУШКО _____

Завдання до виконання одержала Лариса ТРЕТЯК _____

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота бакалавра містить: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, що містить 26 найменувань. Загальний обсяг становить 58 с., зокрема 9 таблиць, список використаних джерел на 3 сторінках.

Протягом останніх років Україна перебуває на етапі реформування відносин «держава-регіон». На фоні значної диспропорції у розвитку регіонів склалися екстенсивні регіональні типи економіки у значній частині регіонів України, що негативно позначається на показниках інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності, посилення впливу нестабільної зовнішньоекономічної ситуації, ринкових коливань на соціально-економічний стан країни.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей оцінювання соціально-економічного розвитку регіону під час реалізації державної регіональної політики.

Виходячи з поставленої мети, перед нами стоять такі завдання:

- 1) охарактеризувати концепцію соціально-економічного розвитку регіону;
- 2) висвітлити роль і значення державної регіональної політики в розвитку регіону;
- 3) вивчити існуючі підходи до оцінки процесів соціально-економічного розвитку регіону;
- 4) оцінити фінансові показники розвитку регіону;
- 5) дослідити стратегію регіонального розвитку як модель збалансованого соціально-економічного зростання;
- 6) висвітлити проблеми прозорості державної регіональної політики;
- 7) обґрунтувати необхідність запровадження співробітництва територіальних громад у реалізації державної регіональної політики.

Предметом дослідження є особливості оцінки соціально-економічного розвитку регіону під час реалізації державної регіональної політики.

Об'єктом дослідження є соціально-економічний розвиток регіону.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися

загальнонаукові методи дослідження, зокрема:

1) теоретичне узагальнення та системне оцінювання під час окреслення економічної сутності регіонального розвитку, застосування інструментів регіонального розвитку;

2) аналіз, узагальнення, графічне зображення під час характеристики етапів реалізації державної іполітики усунення диспропорцій у регіональному розвитку регіонів;

3) групування та порівняння під час розробки іподальших напрямків удосконалення розвитку регіонів.

Ключові слова: державна регіональна політика, соціально-економічний розвиток, стратегія, підхід, регіон, територіальні громади.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	9
1.1 Соціально-економічний розвиток регіону	9
1.2 Роль іта значення державної регіональної політики у розвитку регіону..	12
1.3 Методичні підходи до оцінювання і процесів соціально-економічного розвитку регіону	15
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	20
2.1 Електронне врядування на регіональному рівні	20
2.2 Оцінювання фінансових показників бюджету регіону (на іприкладі Сумської області)	23
2.3 Стратегія розвитку регіону як модель збалансованого соціально- економічного зростання	32
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	36
3.1 Прозорість державної регіональної політики	37
3.2 Запровадження співробітництва територіальних громад при реалізації державної регіональної політики	39
ВИСНОВОК.....	45
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	47

ВСТУП

Протягом останніх років Україна перебуває на етапі реформування відносин «держава-регіон». Часткове використання переваг географічного положення, широкого ресурсного, економічного та трудового потенціалу призвело до посилення регіональних диспропорцій.

У подальшому це сприяло становленню екстенсивних регіональних типів економіки у значній частині регіонів України, що негативно позначається на показниках інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності, посилення впливу нестабільної зовнішньоекономічної ситуації, ринкових коливань на соціально-економічний стан країни.

Планування соціально-економічного розвитку регіону в умовах децентралізації та усунення певних регіональних розбіжностей, особливо активація організаційних зрушень, спровокувала актуальність наукових досліджень з даної тематики.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження під час реалізації державної регіональної політики, особливостей оцінювання та контролю за соціально-економічним розвитком в певному регіоні України.

Виходячи з поставленої мети, перед нами стоять такі завдання:

- 1) охарактеризувати концепцію соціально- економічного розвитку регіону;
- 2) висвітлити роль і значення державної регіональної політики в розвитку регіону;
- 3) вивчити існуючі підходи до оцінки процесів соціально-економічного розвитку регіону;
- 4) оцінити фінансові показники розвитку регіону;
- 5) дослідити стратегію регіонального розвитку як модель збалансованого соціально-економічного зростання;
- 6) висвітлити проблеми прозорості державної регіональної політики;
- 7) обґрунтувати необхідність запровадження співробітництва територіальних громад у реалізації державної регіональної політики.

Предметом дослідження є особливості оцінки соціально-економічного розвитку регіону під час реалізації державної регіональної політики.

Об'єктом дослідження є соціально-економічний розвиток регіону.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові методи дослідження, зокрема:

1) теоретичне узагальнення та системне оцінювання під час окреслення економічної сутності регіонального розвитку, застосування інструментів регіонального розвитку;

2) аналіз, узагальнення, графічне зображення під час характеристики етапів реалізації державної політики усунення диспропорцій у регіональному розвитку регіонів;

3) зіставлення та групування певних курсів поліпшення та оцінки особливостей розвитку регіону, для подальшого удосконалення їх якості;

Інформаційною базою є: статті Конституції України, акти КабМіну, нормативно-правові акти, певні Закони України, інформація з сайту Державної служби статистики, монографії, наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних учених, інформаційні бюлетені.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

1.1 Соціально-економічний розвиток регіону

Задля подальшої успішної перебудови функціоналу економіки, потрібно контролювати актуальний стан соціально-економічного розвитку регіонів України. Оцінка соціальних процесів, які відбуваються в регіонах має здійснюватися вчасно та за потреби оперативно реагувати на будь-які негативні фактори. Дані процеси, оцінюються певними категоріями (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. – Види економічних процесів, що відбуваються в регіонах

№	Вид процесу	Зміст
1	Історичний	сучасний і минулий стан регіону
2	Синхронний	сучасний стан регіонів і країни
3	Прогностичний	теперішнє та ймовірне майбутнє

Вищевказані порівняння дуже важливі, але недостатні для комплексного аналізу регіонального розвитку. Для створення більш детального аналізу потрібно враховувати певні показники економічного потенціалу розвитку регіонів [13].

Міста та села в усьому світі прагнуть зміцнити свою економіку, створити робочі місця для своїх громадян і зменшити нерівність. За допомогою механізмів місцевого економічного розвитку місцеві органи влади можуть посилити свою спроможність оптимально використовувати наявні та потенційні характеристики території.

До показників економічного потенціалу, які характеризують саме розвиток продуктивності регіону з кількісного боку належать: кількість населення, обсяги валового внутрішнього продукту, рівень національного доходу, кількість трудових ресурсів, обсяги основного капіталу та ін.

Огляд літератури показав, що існують різні дослідження, які підтверджують корисність підходу територіального капіталу для аналізу

регіонального економічного розвитку. Проте, існують також чіткі обмеження цього підходу, оскільки емпірична література є дещо неоднозначною щодо значення та напряму впливу різних форм територіального капіталу на регіональний розвиток. Якщо говорити точніше, хоча в усіх розглянутих дослідженнях підхід територіального капіталу вважається корисним, емпіричні застосування, а також методи та країни надзвичайно різноманітні. Це здебільшого пов'язано з відсутністю узгоджених даних, що є особливо важливим для країн з перехідною економікою.

Більшість наукових досліджень використовують оцінку за структурним рівнянням моделі регіонального зростання або розвитку (наприклад, підхід виробничої функції), тоді як інші можливі підходи включають, наприклад, більш керовані даними методи, такі як одночасні рівняння або VAR (векторна авторегресія) і VEC (векторна корекція помилок) моделі. Що стосується країн з перехідною економікою, додатковим обмеженням також є наявність надійних економічних і соціальних даних. Як буде описано нижче, високі темпи інфляції та потенційно велика тіньова економіка створюють специфічні проблеми.

Сучасна програма регіонального розвитку складається з наступних розділів (табл. 1. 2.) [4]:

Таблиця 1.2 – Розділи сучасної програми регіонального розвитку

Розділ	Складові
Економіка	Загальноекономічні (зведені) показники. Структурно-інституційні перетворення в економіці, демонополізація виробництва, розвиток підприємництва. Фінансові показники. Зовнішньоекономічна діяльність. Розвиток спеціальних (вільних) зон. Основні показники соціально-економічного розвитку міст і районів
Соціологія і демографія	Чисельність і зайнятість населення. Рівень життя населення та розвиток соціальної сфери.
Технології та виробництво	Розвиток сфери матеріального виробництва (промисловість, сільське, лісове господарство, транспорт, зв'язок, інвестиційно-будівельний комплекс).

	Науково-технічні розробки. Використання природних ресурсів. Використання вторинних ресурсів.
--	--

Загальноекономічні (зведені) показники характеризують динаміку відтворювальних процесів основних сфер і галузей економіки (соціальна сфера, фінансова сфера, виробнича сфера, рівень промисловості, рівень сільського господарства, потужність будівельного комплексу). Дані показники узагальнюють параметри розвитку основних галузей економіки, а також дають змогу спрогнозувати певні трансформації в соціально-економічних процесах країни.

Комплексне прогнозне дослідження соціально- економічного розвитку регіону базується на порівняльній оцінці та аналізі запропонованих сценаріїв прогнозу на середньострокову перспективу. Узгодження якості життя та розвитку територіальної соціально-економічної системи регіону в цілому передбачає використання адаптованих до специфіки регіону методичних підходів, які будуть орієнтовані на моніторинг і прогнозування територіальної диференціації якості життя. Аналіз підходів до моніторингу та прогнозування якості життя населення регіону та його територіальної диференціації показали, що найбільш доцільним та адекватним підходом є поєднання логічного моделювання (включаючи розробку прогнозних сценаріїв), математико-статистичного та експертного методів оцінки.

Структурна модель оцінки розвитку регіону повинна представляти основні системоутворюючі фактори, що впливають на його розвиток. Оскільки модель оцінки рівня регіонального розвитку завжди формується дослідниками, визначення сукупності факторів, на основі яких здійснюється оцінка, завжди має елементи суб'єктивізму та спрощення. Відповідно, результати оцінювання також містять значну частку суб'єктивності.

Пріпотен [7] в рамках факторного підходу запропонував триступеневу процедуру оцінки регіонального розвитку на основі трирівневої ієрархічної системи показників.

На першому етапі вибрані коефіцієнти нормуються за допомогою порогових значень інтервалів. Це дозволяє не прив'язувати значення конкретного фактора аналізованого регіону до значень інших регіонів. Результатом оцінки є не розміщення регіону за рейтинговою шкалою, як це зазвичай робиться в багатьох інших дослідженнях, а визначення місця регіону за пороговою шкалою. Отримані значення мають економічну інтерпретацію. На другому етапі розраховуються два узагальнюючих показники, які характеризують відповідно соціальні та економічні аспекти розвитку регіону. При їх розрахунку враховується значущість (вага) вихідних факторів. На третьому етапі розраховується інтегральний показник розвитку за узагальнюючими показниками соціально-економічного розвитку регіону з урахуванням значущості (ваги) узагальнюючих показників. Труднощі практичного застосування запропонованого підходу зумовлені проблемами визначення порогових значень, оцінки значущості вихідних факторів та узагальнюючих показників.

Сергєєв і Клімук [14] запропонували свій варіант триетапної процедури оцінки регіонального розвитку. Як проміжні узагальнюючі показники використовуються не два (соціально-економічні), а чотири (виробничий, соціально-демографічний, фінансово-економічний, екологічний та енергетичний). Кожен з них характеризується сукупністю факторів. Основними методами розрахунку вагових коефіцієнтів є метод ієрархічного аналізу, точковий метод і метод Фішберна. Труднощі практичного застосування запропонованого підходу пов'язані з проблемами визначення значущості вихідних факторів та узагальнюючих показників.

1.2 Роль та значення державної регіональної політики у розвитку регіону

В Україні неодноразово робилися спроби запровадити систему оцінки регіонального розвитку на державному рівні. 15 квітня 2003 року Державна служба статистики України прийняла наказ «Про затвердження Методики

розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку» (Державна служба статистики України, 2003 р.) [27]. Відповідно до цієї Методики оцінка здійснюється за 28 основними показниками, які поділяються на п'ять блоків: макроекономічна ефективність; фінансова стабільність; інновації та науковий розвиток; ринкові перетворення та розвиток підприємництва; та інвестиційна привабливість. Інтеграція із системою показників соціального розвитку та відповідна побудова інтегрального індексу соціально-економічного розвитку відбувається на другому етапі розрахунків.

Щодо зауваження Ярошенка та Семигуліної (2015) про необхідність враховувати темпи зростання ВРП, то слід говорити про оцінку тенденції за останні 5-10 років. Постановою Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2004 р. № 113 затверджено Методику визначення комплексної оцінки результатів соціально-економічного розвитку регіонів (Кабінет Міністрів України, 2004 р.). У ньому використовується 35 показників соціально-економічного розвитку регіонів, а сама оцінка проводиться у два етапи. На першому етапі визначається рейтинг за результатами відносних відхилень показників регіонального розвитку від їх найкращих значень серед усіх регіонів, а на другому етапі визначається середнє арифметичне суми регіональних рейтингів за всіма показниками. За результатами цих розрахунків визначається місце кожного регіону в загальному рейтингу.

Якщо розглядати регіональну політику з боку розподілу влади між центром управління і регіональними підрозділами, можна дати таке її визначення. Державна регіональна економічна політика – це комплекс організаційно-правових та економічних заходів, які реалізуються апаратом управління держави, спираючись на поточні проблеми та стратегічні цілі регіонального розвитку країни.

Саме для вдосконалення територіальної організації країни, стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіонів України, підвищення умов життя населення, пропорційного використання ресурсів спрямовані дані заходи.

Загальна соціально-економічна політика України, а також її складова частина ДРЕП, спрямовані на підвищення продуктивних сил регіону, удосконалення територіальних пропорцій у країні, методи роздержавлення та приватизації власності, напрями земельної реформи, розвиток підприємництва тощо.

ДРЕП має на меті вирівнювання відмінностей між економічним і соціальним рівнями розвитку окремих регіонів з урахуванням їх історичних, демографічних, природно-ресурсних та економічних особливостей. Спрямована на підтримку внутрішньо-регіональних і міжрегіональних відносин, регіональної збалансованості, соціально-економічного розвитку та суттєвого покращення екологічного стану регіонів [25].

Внутрішня політика регіонів є спрямована на використання внутрішніх ресурсів регіону для вдосконалення структури матеріального виробництва, розвитку соціальної інфраструктури, забезпечення екологічної безпеки тощо.

Тактику держави розглядають як цілеспрямовані дії країни, що дозволять істотно вирівняти соціально-економічний стан різних регіонів України, покращить умови діяльності населення, створить правильні умови для ефективного функціонування регіонів.

Наша країна є однією з найбільших країн Європи (за територією та чисельністю населення), має велику різноманітність природних регіонів, які відрізняються багатьма критеріями: кліматичними, демографічними, етнічними, ресурсними, структурними. Все це вимагає сильної та ефективної державної регіональної політики, яка має бути важливою складовою національної політики країни. Певні позитивні зрушення, на жаль, не завжди були підкріплені системними процесами регіоналізації та вдосконаленням зв'язку «центр-регіони», міжрегіональних і міжбюджетних відносин. Економічні та особливо політичні інновації останніх років вимагають нової концепції та моделі регіональної політики [14].

Аналізуючи певні регіональні процеси можна зробити висновки про наявність окремих негативних тенденцій, зокрема: зростання певних

диспропорцій в забезпеченні регіонів, поглиблення міжрегіональних протиріч, недосконале управління державними фінансами, загострення вже існуючих проблем в певних регіонах. На нашу думку, велику роль у формуванні цих проблем зіграло те, що в Україні довгий час не було ефективної, цілісної системи реалізації державної регіональної політики. В останні роки дана проблема почала вирішуватися, був сформований ефективний механізм функціонування між центром та окремими регіонами. Правове поле у сфері регулювання регіонального розвитку з кожним роком стає більш систематичним.

1.3 Методичні підходи до оцінювання процесів соціально-економічного розвитку регіону

Термін «розвиток» можуть вживати у багатьох поєднаннях. Зазвичай це: економічний, регіональний, соціальний, загальнодержавний розвиток та багато інших поєднань. У будь-якому випадку під розвитком зазвичай розуміють певні позитивні зміни, особливо в соціальній чи економічній сфері. Що стосується якісних змін, то мова може йти про структурні зміни або набуття системи нових характеристик [1].

Стандартним способом оцінки економічного розвитку регіону була оцінка рівня виробництва. Сьогодні така оцінка є однобічною та недостатньою. Розроблені міжнародними організаціями підходи до оцінки економічного розвитку країн обумовлюють необхідність враховувати не тільки обсяги виробництва, а й такі аспекти, як, наприклад, освіта, охорона здоров'я, стан навколишнього середовища, особиста свобода та культури побуту при оцінці рівня розвитку регіону. Для оцінки розвитку окремих країн цілком доцільним є використання індексу людського розвитку, представленого в Програмі розвитку ООН як інтегрального показника розвитку регіону [2].

У 2005 році було прийнято Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» (ЗУ, 2005), відповідно до статті 10 якого 24 червня 2006 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 860 «Про затвердження Порядку

проведення моніторингу показників розвитку областей, районів, міст республіканського в Автономній Республіці Крим та обласного значення для визнання територій депресивними» (Кабінет Міністрів України, 2006 р.). Цією Постановою визначено 10 показників для визнання територій депресивними. 2 березня 2010 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 235, якою затвердив новий порядок моніторингу соціально-економічних показників розвитку областей, районів і міст обласного та республіканського значення в Автономній Республіці Крим. про визнання територій депресивними (Кабінет Міністрів України, 2010 р.).

Пунктом 3 Порядку визначено, що регіон можна вважати депресивним, якщо за останні 5 років його показники валового регіонального продукту нижчі, ніж середньодержавні. У Європейському Союзі близько 25 відсотків регіонів вважаються депресивними (регіони, де рівень валового регіонального продукту на душу населення є меншою на 75% від середнього по країні).

Відповідно до цієї Постанови визначено перелік територій, яким надано статус депресивних; встановлено їх межі; визначається термін, на який території надається статус депресивної; проводяться спеціальні заходи стимуляції ефективної роботи депресивного регіону; формується спеціальний бюджет з використання державних, регіональних та інших фінансів спрямованих на реалізацію програми подолання стану депресивності території; термін внесення проекту програми подолання стану депресивності території.

Для комплексної оцінки використовуються 39 показників соціально-економічного розвитку за п'ятьма напрямками: реальний сектор; інвестиційна та зовнішньоекономічна діяльність; державні фінанси та фінансові результати діяльності підприємств; соціальний сектор; і споживчий ринок. Крім того, Методика містить показник «Індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту» та ще дві групи показників «Сфера розвитку малого підприємництва» та «Сфера екології», які не входять до оцінки та мають інформаційний характер.

Оцінка проводиться в три етапи. На першому етапі оцінка базується на розрахунку відносних відхилень показників кожного регіону від максимального

та мінімального значень таких показників серед усіх регіонів. На другому етапі визначається середнє значення рейтингів за всіма показниками, що характеризують окремий вид діяльності, а на третьому етапі – інтегральна рейтингова оцінка розвитку регіону як середнє арифметичне рейтингів за всіма видами діяльності.

Кращим вважається регіон з найнижчим інтегральним рейтингом. Постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 р. № 650 (КМУ, 2011) затверджено Порядок і методику оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації.

Методика оцінки залишилася такою ж, як і раніше (постанова Кабінету Міністрів України від 20. 06.2007 р. № 833), але кількість показників зросла до 81, а кількість напрямів до 11 (економічний розвиток; інвестиції та інновації; державні фінанси; підтримка бізнесу; споживчий ринок; населення та ринок праці; житлово-комунальне господарство; освіта та охорона здоров'я; захист прав дітей; рівень злочинності; екологія). Дві групи показників «Підтримка бізнесу» та « Екологія» не використовуються в оцінці та носять лише інформаційний характер. Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 856 (КМУ, 2015) затверджено Порядок моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної регіональної політики та Методологію моніторингу та оцінки ефективності реалізації державної регіональної політики (далі – Методика). Відповідно до Методики щорічно здійснюється оцінка соціально-економічного розвитку регіонів за 64 показниками за 12 напрямками. У 2018 році перше місце зайняла Харківська область, а за нею друге та третє місця посіли відповідно Рівненська та Вінницька області; лише четверте місце посіла Дніпропетровська область. Останні місця посіли Миколаївська, Одеська та Чернігівська області (без урахування Донецької та Луганської областей).

П'яте та шосте місця посіли Чернівецька та Тернопільська області, які традиційно разом із Закарпатською посідають останні місця за ВРП на душу населення. Полтавська, Закарпатська та Одеська області, які завжди вважалися

розвиненими регіонами, посіли відповідно дев'яте, дев'ятнадцяте та двадцять перше (передостаннє, без Донецької та Луганської областей). Згідно з розрахунками за цією Методикою рейтинг багатьох регіонів різко змінився (Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2016, 2017, 2018). Так, у 2015 році Київська область займала 5 місце, у 2016 році піднялася на 2 місце, потім був різкий спад до 13 місця у 2017 році, і знову підйом до 7 місця у 2018 році. Подібна картина у випадку ІваноФранківської, Тернопільської та інших областей. ІваноФранківська область за падінням і підйомом опустилася з 3-го на 15-те місце, а Тернопільська область також піднялася з 14-го на 6-те місце за падінням і підйомом.

Оскільки регіони як соціально-економічні системи є інерційними, то такі різкі зміни в оцінці рівня їх розвитку важко пояснити. Тому виникають питання щодо чинності Методики. Аналіз Методики показує, що вона має суттєві недоліки.

Найбільш соціально спрямованими є рейтинги, розроблені ООН. Хоча слід зазначити, що плани дій ООН не містять конкретних механізмів реалізації проголошених у деклараціях принципів і пріоритетів, оскільки кожна країна має індивідуально адаптувати глобальні цілі до наявних можливостей їх досягнення на регіональному рівні. Аналіз пріоритетів розвитку, які були поставлені перед країнами протягом 25 років, показує, що переважна більшість із них залишилася недосягнутою. Це означає, що ще не знайдено дієвих механізмів регулювання економіки регіону таким чином, щоб відновлювалися природні ресурси, розширювалися права громадян, підвищувався рівень життя, а нові види, форми та комбінації виробництва створювали економічні можливості майбутніх поколінь [23].

Таким чином, розглянуті нами окремі методичні підходи до оцінки рівня розвитку регіону в соціальному аспекті не дозволяють повною мірою оцінити основні критерії, а саме: порівнянність економічної ефективності та соціальної справедливості у розподілі ВВП, забезпечення відтворення соціально-економічної системи та її соціально-економічної безпеки, рівень

конкурентоспроможності регіону. Вважаємо, що Україні потрібна цілеспрямована політика щодо зменшення територіальних відмінностей у розподілі економічних і соціальних ресурсів між регіонами України.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

2.1 Електронне врядування на регіональному рівні

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування на даному етапі становлення сфери публічного управління в Україні чітко не розмежовані. Система виконавчої влади та органів місцевого самоврядування страждає від незбалансованості, що виявляється у недостатній взаємодії та координації між ними. Крім того, відомча підпорядкованість органів також не сприяє ефективному функціонуванню системи. Механізми звітності, на свою чергу, не ефективні та не забезпечують достатньої прозорості.

Більшість органів місцевого самоврядування використовують паперову форму документообігу для комунікації між організаціями, установами, структурними підрозділами та громадянами. Це призводить до проблем з архівуванням, так як дані часто дублюються. Отримання документів є довготривалою процедурою.

У процесі надання державних послуг велика кількість документів передається особисто між установами, часто заявником особисто, що суттєво уповільнює обіг документів. Деякі органи місцевого самоврядування навіть не мають комп'ютерів, підключених до локальних мереж, що викликає необхідність створення єдиної відкритої інформаційно-комунікаційної системи [11].

Координація та фінансування автоматизації діловодства в окремих органах місцевого самоврядування відсутні. У вищих посадових осіб часто відсутня достатня увага до питань автоматизації.

Сучасний стан впровадження електронного керівництва та електронного документообігу загалом можна оцінити як знаходяться на етапі розвитку. Впровадження електронного керівництва в органах місцевого самоврядування стикається з рядом проблем, зокрема:

- відсутність стратегічних документів (концепції, стратегії та програми розвитку, інформаційного суспільства та електронного урядування, основних законів про електронну комерцію, електронної інформаційної системи електронного урядування та адміністративних послуг);

- відсутність інтегрованої системи інформаційних ресурсів та інформаційної взаємодії національних та місцевих органів влади;
- обмеження або відсутність доступу фізичних та юридичних осіб до державних інформаційних ресурсів;
- недосконалість функціонування урядового порталу та національних державних органів. Веб-сайти, які не забезпечують інтерактивну роботу чи «єдину точку контакту» для надання адміністративних послуг;
- недостатня якість та кількість послуг, що надаються в електронному вигляді;
- недостатня кваліфікація державних службовців і громадян;
- функціональні можливості електронного документообігу державних і місцевих органів влади, системи обігу вкрай обмежені;
- відсутня система показників (параметрів) оцінки електронного урядування;
- посилення недобросовісної конкуренції та спроби монополізації електронного ринку цифрового підпису та електронного документообігу;
- відсутність і неефективне використання необхідних ресурсів;
- відсутність точної та достовірної інформації про стан і тенденції розвитку електронного керівництва чи відповідних прогнозів;
- постійні зміни штату та структури державних органів;
- відсутність необхідної підтримки з боку вищих посадових осіб держави.

Один із шляхів оптимізації процесу впровадження електронного урядування на місцевому рівні вбачається у нормативно-правовому забезпеченні розробки та впровадження відповідного програмного забезпечення впровадження електронного урядування. Тому основою для розвитку органів місцевого самоврядування має стати чинне законодавство, а саме положення щодо реалізації та виконання таких програм (наприклад, постанови про затвердження програм інформатизації міст, проектні рекомендації щодо

прискорення впровадження електронної інформатизації). державні технології та керівництва якістю системи надання адміністративних послуг в органах місцевого самоврядування тощо) [23].

Ці програми мають стати документами, що демонструють обраний містом підхід до вирішення питань керівництва, проблеми демократизації через інформатизацію, слугують визначенню та реалізації положень чинного законодавства. Основна проблема більшості органів місцевого самоврядування все ще полягає у відомчій замкнутості та відсутності відповідних нормативних актів, що перешкоджає вільному обміну інформацією між ними.

Одна і та сама інформація дублюється та спотворюється в різних системах, стаючи недоступною для органів місцевого самоврядування. Крім того, оновлення до сучасних операційних систем вимагає зміни частини комп'ютерного парку. Більшість інформації оприлюднюється на офіційних сайтах, де наводяться основні новини, звіти про події, важливі документи та домовляються про їх обговорення, ці сайти залишаються джерелом актуальної інформації про діяльність органів влади, їх керівників та виконавчих комітетів.

Проте не всі органи місцевого самоврядування є доступними для громадськості та організацій через ЗМІ. Веб-сайти більшості відділів та управлінь виконавчої влади сільських рад, комітетів, комунальних підприємств та органів самоорганізації населення ще знаходяться на стадії розробки або впровадження. Мешканці не мають доступу до повної інформації про тарифи, порядок оплати комунальних послуг, стан особових рахунків; інформація про об'єкти приватизації, будівництва та реконструкції відсутня.

Основою інформаційного забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з територіальними громадами мають стати такі сторінки органів місцевого самоврядування [24]:

- веб-сторінки сільських рад або об'єднаних територіальних громад, голів сільських рад, виконавчих комітетів, райдержадміністрацій, управлінь, управлінь, відділів та інших органів виконавчої влади;
- веб- сторінки органів самоорганізації населення (або їх об'єднань), а

також експертних та громадських рад.

Необхідно впроваджувати елементи інтерактивності, що проявляється у вмінні задавати запитання та можливості отримувати відповіді на них електронною поштою, отриманні анкет та зразків, а також постійному оновленні новин про діяльність державних органів. Інструментом двосторонньої комунікації мають стати веб-сторінки міських чи сільських виконавчих органів.

Враховуючи обмежені ресурси міського бюджету, насамперед необхідно автоматизувати керівництва таких галузей економіки (підприємництво, земельні ресурси, комунальна власність та нерухомість, транспорт та енергетика), де впровадження комп'ютерного спостереження є необхідним. І технології контролю будуть економічно вигідними та значно збільшать дохідну частину місцевих бюджетів.

2.2 Оцінювання фінансових показників бюджету регіону (на прикладі Сумської області)

Проаналізуємо динаміку основних фінансових показників бюджету Сумської області та визначимо його сталість.

На сучасному етапі демократичних перетворень, пов'язаних із реалізацією політики фінансової децентралізації в Україні, актуальним є визначення рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів. Дотримуючись алгоритму оцінки рівня фінансової децентралізації в рамках підготовчого етапу, встановлено, що в нормах чинної нормативно-правової бази задекларовано ряд положень, спрямованих на посилення процесів децентралізації влади. Проте аналіз зведеного бюджету Сумської області показує, що фінансові ресурси органів місцевого самоврядування все ще залишаються високо централізованими (табл. 2.1).

Так, аналіз доходів зведеного бюджету Сумської області протягом 2018–2022 років показав, що найбільшу питому вагу мають трансферти, що наприкінці 2022 року становили 9049,3 млн грн (48,6%).

Таблиця 2.1 - Склад і структура доходів зведеного бюджету Сумської області 2018-2022 рр., млн грн [12]

Доходи	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Податкові	2449.6	3359.6	3780.4	4000.8	4153.5
у % до загальної суми	40.7	46.0	44.4	47.3	45.9
Неподаткові	278.8	436.4	464.3	426.9	474.4
у % до загальної суми	4.6	5.9	5.5	5.1	5.2
Доходи від операцій з капіталом	113.5	42.1	28.8	19.8	22.2
у % до загальної суми	1.9	0.6	0.3	0.2	0.2
Цільові фонди	43.3	5.4	3.6	4.5	2.3
у % до загальної суми	0.7	0.1	0.0	0.1	0.0
Трансферти	3128.7	3460.7	4242.3	4000.7	4396.8
у % до загальної суми	52.0	47.4	49.8	47.3	48.6
Усього	6013.8	7304.2	8519.5	8452.7	9049.3

Поряд із трансфертами основу формування фінансових ресурсів зведеного бюджету Сумської області становлять податкові надходження. Їхня частка на кінець 2022 року становила 45,9%. Таке зростання пояснюється збільшенням впливу загальнодержавних податків на збалансованість місцевих бюджетів.

Загальний обсяг видатків зведеного бюджету Сумської області за аналізований період зріс на 3644,9 млн. грн., або на 59,30 % (таблиця 2.2).

Проаналізувавши питому вагу в структурі видатків, можемо зробити такі висновки. Найбільшу питому вагу займають видатки на освіту (33,1%), потім ідуть – видатки на охорону здоров'я (23,9%), після видатків на охорону здоров'я – видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення (23,6%). Водночас видатки на соціальний захист майже зрівнялися з видатками на охорону здоров'я. Таке підвищення можна пояснити тим, що розмір прожиткового мінімуму виріс в цілому по країні, збільшився рівень соціальних гарантій, а також збільшився рівень соціальної спрямованості державного регулювання.

Таблиця 2.2 – Динаміка змін видатків зведеного бюджету Сумської області за тимчасовою класифікацією за 2018-2022 рр., млн. грн. [12]

Стаття видатків	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Держане керівництва	233.7	267.9	297.6	305.3	327.4
Правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави	3.8	2.7	3.2	3.1	2.9
Освіта	1462.1	2312.8	2753.4	2894.7	2969.0
Охорона здоров'я	1077.6	1531.0	1983.4	1952.1	2139.4
Соціальний захист та соціальне забезпечення	804.2	1472.2	1715.9	1971.6	2119.8
Житлово-комунальне господарство	223.4	278.1	400.9	240.6	513.4
Культура і мистецтво	155.4	238.8	291.4	308.1	314.9
Засоби масової інформації	5.7	7.4	7.7	6.7	5.8
Фізична культура і спорт	47.3	61.4	71.9	84.5	78.5
Будівництво, з них:	652.3	311.6	150.3	104.4	60.0
- капітальні вкладення	543.7	279.4	115.3	83.5	55.9
Сільське, лісове, рибне господарство та мисливство	8.9	2.9	4.2	2.2	3.9
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	140.9	196.6	159.5	154.7	181.6
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	14.2	12.6	17.2	10.8	11.3
Охорона навколишнього природного середовища	3.8	1.0	0.7	0.0	0.3
Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	6.8	7.0	7.2	7.7	16.6
Обслуговування боргу	5.8	3.2	4.7	12.3	-
Цільові фонди	56.3	38.7	64.7	40.6	33.3
Видатки не віднесені до основних груп	44.1	29.5	39.5	40.5	59.1
Кошти, що передаються до Державного бюджету України	225.4	149.1	230.5	271.9	129.1
Кошти, що передаються до бюджету розвитку	150.1	-	-	-	-
Всього видатків	5321.5	6924.7	8204.1	8411.9	8966.4

Також позитивним фактором є зменшення у структурі видатків зведеного

бюджету Сумської області видатків на державне керівництва у період з 2018 по 2022 роки, обсяг яких зменшився на 0,7%. Крім того, протягом 2018-2022 років зведений бюджет Сумської області є донорським. У 2022 році перераховані кошти до Державного бюджету України порівняно з 2018 роком зменшилися на 96,3 млн грн, або на 0,5%.

Спираючись на вищесказане, можна зробити висновок. Якщо розглядати минулі показники, то можна з упевненістю сказати, що для проведення більш якісної оцінки характеристик бюджету Сумської області, потрібно проводити більш централізовані перевірки використання коштів (табл. 2.3).

Враховуючи позитивну динаміку приросту абсолютних обсягів показників цієї групи, слід зазначити, що за ВРП на одну особу у 2022 році Сумська область досягне 90% від середнього по країні. Рівень зареєстрованого безробіття з 2018 по 2022 роки зріс на 0,8%, що пов'язано зі стрімким падінням рівня промислового виробництва в регіоні, уповільненням темпів розвитку економіки країни через фінансову кризу, зростанням політична криза тощо. Щодо розміру середньомісячної заробітної плати, то в Сумській області цей показник зріс майже на 53%.

Таблиця 2.3 – Група показників, що характеризують соціально-економічний розвиток Сумської області в період з 2018 по 2022 рр. [14]

Показники	Роки					Відх. +,-
	2018	2019	2020	2021	2022	
ВРП у розрахунку на 1 особу, грн.	23232	23987	24465	30445	29400	+ 6168
Сумська область у порівнянні з середньоукраїнським значенням	1.13	0.84	0.95	0.91	0.90	-0.23
Рівень зареєстрованого безробіття, % до населення працездатного віку (на 1 січня)	2.0	2.3	1.8	2.2	2.8	+0.8
Середньомісячна заробітна плата	1812	2606	2927	3142	3432	+1620

найманих працівників, грн.							
Сумська область у порівнянні з середньоукраїнським значенням	1.00	0.99	0.97	0.96	0.99	-0.01	
Доходи зведеного бюджету на 1 особу з урахуванням трансфертів, грн.	3291.4	4054.9	4754.9	4747.4	5110.0	+1818.6	
Сумська область у порівнянні з середньоукраїнським значенням	1.16	1.01	0.96	0.98	0.95	-0.21	
Доходи зведеного бюджету на 1 особу без урахування трансфертів, грн.	1579.0	2139.4	2391.5	2500.4	2627.2	+1048.2	
Сумська область у порівнянні з середньоукраїнським значенням	1.01	1.12	1.08	1.07	1.11	+0.1	
Витрати зведеного бюджету на 1 особу, грн.	2705.6	3760.5	4450.3	4724.5	5063.2	+2357.6	
Сумська область у порівнянні з середньоукраїнським значенням	0.89	0.94	0.91	0.97	0.96	-0.07	

Дохід зведеного бюджету на одну особу без урахування міжбюджетних трансфертів з 2018 по 2022 роки перевищує середнє значення по Україні майже на 10%. Доходи місцевих бюджетів на одну особу з урахуванням міжбюджетних трансфертів у Сумській області зменшилися на 21%, якщо порівнювати з середньорічним значенням. Це свідчить про те, що фінансова залежність органів місцевого самоврядування в Сумській області зменшується..

Це дуже позитивний фактор, який впливає на ефективне використання фінансових ресурсів. Тому ми можемо констатувати, що видатки зведеного бюджету майже зрівнялися із середнім показником по Україні.

Отже, Сумська область має достатньо потенціалу, щоб забезпечити ефективне використання фінансів місцевих бюджетів органами місцевого

самоврядування області.

Також ми проаналізували показники, що дають характеристику структурі доходів місцевих бюджетів (табл. 2.4).

За період з 2018 по 2022 рік у загальній структурі доходів місцевих бюджетів Сумської області суттєво зросла частка доходів. Які можна враховувати при визначенні міжбюджетних трансфертів на 25%. Це прямий показник, що вказує на суттєве збільшення делегованих обов'язків.

Частка доходів, що не була врахована, під час призначення міжбюджетних трансфертів, то в загальній структурі доходів місцевих бюджетів Сумської області вони мали тенденцію до зменшення. З 2018 по 2022 рік їхня частка скоротилася на 21%.

Таблиця 2.4 - Група показників, що характеризують структуру доходів зведеного бюджету Сумської області в період з 2018 по 2022 рр. [12,14]

Показники	Роки					Відх. +,-
	2018	2019	2020	2021	2022	
Доходи, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів/ Загальна сума доходів місцевого бюджету	0.09	0.09	0.24	0.33	0.34	0.25
Доходи, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів/ Загальна сума доходів місцевого бюджету	0.39	0.43	0.26	0.19	0.18	-0.21
Місцеві податки і збори / Загальна сума податкових надходжень місцевого бюджету	0.01	0.03	0.05	0.06	0.07	0.06
Місцеві податки і збори / Загальна сума доходів місцевого бюджету	0.006	0.013	0.023	0.03	0.03	0.024
Доходи загального фонду місцевого бюджету / Загальна сума доходів місцевого бюджету	0.83	0.90	0.90	0.91	0.93	0.1
Доходи спеціального фонду місцевого бюджету / Загальна сума доходів місцевого бюджету	0.17	0.10	0.10	0.09	0.07	-0.1

Доходи бюджету розвитку місцевого бюджету / Загальна сума доходів місцевого бюджету	0.05	0.02	0.02	0.01	0.01	-0.04
Доходи бюджету розвитку місцевого бюджету / Доходи спеціального фонду місцевого бюджету	0.24	0.21	0.20	0.13	0.18	-0.06
Субвенції / Загальна сума доходів місцевого бюджету	0.33	0.26	0.26	0.23	0.25	-0.08
Субвенції / Загальна сума міжбюджетних трансфертів	0.64	0.55	0.51	0.51	0.49	-0.15
Дотації / Загальна сума міжбюджетних трансфертів	0.31	0.45	0.49	0.49	0.51	0.2
Дотації / Загальна сума доходів місцевого бюджету	0.16	0.21	0.24	0.24	0.24	0.08

У результаті проведення податкової реформи місцеві податки та збори дещо посилили своє фіскальне значення і складають 7% у загальній структурі податкових надходжень, але все ще мають другорядне значення.

Аналізуючи показники, які характеризують спроможність та можливості органів місцевого самоврядування формувати кошти для забезпечення соціально-економічного розвитку територій, зазначимо, що місцеві бюджети Сумської області характеризуються значним зменшенням частки бюджету розвитку доходів у загальній структурі доходів місцевих бюджетів. Цей показник зменшився на 0,04 од. а у 2022 році – 0,01 од. Тобто доходи бюджету розвитку у 2022 році в загальній структурі доходів місцевих бюджетів Сумської області зменшилися до 1%. У досліджуваній період суттєво знизилось значення коефіцієнта, який характеризує питому вагу спеціального фонду місцевих бюджетів у загальній структурі доходів місцевих бюджетів Сумської області, а саме цей показник зменшився на 0,1 од. або на 10% [8].

Отже, у процесі проведення політики фінансової децентралізації пріоритетним є розподіл доходних джерел місцевих бюджетів на користь загального фонду. Відповідно, ці тенденції негативно впливають на рівень соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, знижується якість суспільних благ і послуг.

Позитивним моментом у здійсненні фінансової децентралізації для місцевих бюджетів Сумської області є зниження значення коефіцієнтів, що характеризують частку субвенцій як у загальній структурі доходів місцевих бюджетів, так і в структурі міжбюджетних трансфертів. Проте в цілому для місцевих бюджетів Сумської області, яка має достатньо високий економічний та фінансовий потенціал, характерна значна залежність у формуванні фінансових ресурсів від фінансової допомоги з державного бюджету.

Аналізуючи показники структури видатків, простежується тенденція до збільшення частки поточних видатків зведеного бюджету Сумської області, яка за період з 2018 по 2022 рік зросла на 21%, а з 2021 року становитиме більше понад 90% від загального обсягу видатків зведеного бюджету (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 - Група показників, що характеризують структуру видатків зведеного бюджету Сумської області в період з 2018 по 2022 рр. [14,15]

Показники	Роки					Відхилення +.-
	2018	2019	2020	2021	2022	
Видатки соціального значення / Загальна сума видатків місцевого бюджету	0.16	0.22	0.22	0.26	0.24	0.08
Капітальні видатки / Загальна сума видатків місцевого бюджету	0.13	0.05	0.01	0.03	0.07	-0.06
Поточні видатки / Загальна сума видатків місцевого бюджету	0.71	0.74	0.77	0.92	0.92	0.21

Слід зазначити, що ці тенденції зумовлені соціальною спрямованістю державного регулювання економіки та постійним зростанням обсягу делегованих повноважень органів місцевого самоврядування.

Що стосується капітальних видатків, то у 2022 році вони склали 7% у загальній структурі видатків зведеного бюджету Сумської області. Водночас за період з 2005 по 2020 роки капітальні видатки зменшилися з 13% до 1%, що свідчить про відсутність можливостей органів місцевого самоврядування

забезпечувати соціально- економічний розвиток територіальних громад.

Наступним етапом комплексної оцінки рівня фінансової децентралізації є безпосередній розрахунок бюджетних коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість зведеного бюджету Сумської області (табл. 2.6)

Таблиця 2.6 - Група показників, що характеризують рівень фінансової стійкості зведеного бюджету Сумської області в період з 2018 по 2022 рр. [1, 12]

Показники	Роки					Відхилення +/-
	2018	2019	2020	2021	2022	
Коефіцієнт самостійності	0.40	0.45	0.27	0.19	0.18	- 0.22
Коефіцієнт бюджетного покриття	0.62	0.54	0.31	0.29	0.28	-0.34
Коефіцієнт податкової самостійності	0.78	0.79	0.80	0.79	0.81	0.03
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості	0.99	1.13	1.14	0.92	0.94	-0.05
Коефіцієнт дотаційності	0.52	0.47	0.50	0.47	0.49	-0.03
Коефіцієнт вилучення коштів до державного бюджету	0.14	0.12	0.29	0.27	0.30	0.16

Таким чином, на основі проведеного аналізу встановлено, що інтегральний показник фінансової стійкості місцевих бюджетів Сумської області протягом 2018–2022 років був у межах норми [6].

Таким чином, для певного типу фінансової стабільності необхідно розробити стратегію стабільного розвитку (збільшення бюджетних можливостей), яка передбачає активізацію роботи органів місцевого самоврядування щодо розширення податкових і неподаткових джерел формування дохідної частини бюджету за рахунок виявлення резервів та використання альтернативних джерел формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Отже, попри військовий стан у країні, бюджет Сумської області можна вважати дохідним і фінансово стійким.

2.3 Стратегія розвитку регіону як модель збалансованого соціально-економічного зростання

Стратегія регіонального розвитку – це комплекс заходів органів виконавчої влади, політичних, громадських організацій та об'єднань, територіальних громад, спрямованих на забезпечення сталого соціально-економічного розвитку відповідної території, створення належних умов для соціально-економічного розвитку населення, розширення підприємницької діяльності та активного залучення внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування [2]. Отже, стратегія регіонального розвитку є засобом спрямування (виявлення моделей) регіонального розвитку, методологічною основою якого є стратегічне планування.

Таким чином, стратегія соціально-економічного розвитку передбачає цілеспрямовані заходи щодо структурних змін, науково-технічного прогресу та привабливості інвестицій. Вона також враховує необхідність вирішення соціальних та екологічних проблем, які виникають під час проведення економічних реформ. Крім того, стратегія сприяє стимулюванню активності в сфері бізнесу та розвитку реального сектора економіки.

Ефективні стратегії регіонального розвитку характеризуються наступними рисами: засновані на принципах партнерства та широкої участі; високий рівень громадського консенсусу, оперативності та практичного підходу; залучення широкого спектру зацікавлених сторін з різних сфер суспільства; використання потужних аналітичних інструментів; усвідомлення того, що якість завершеної фази стратегічного планування впливає на успіх наступних етапів; загальна координація процесу.

На сьогоднішній день в кожному регіоні країни розробляються або вже існують стратегії регіонального розвитку. Однак, законодавча база, на якій ґрунтується процес формування регіональних стратегій, має свої проблеми та недоліки. Одна з найважливіших проблем - надмірна формалізація процедур розробки та затвердження регіональних стратегій розвитку. Зокрема, розробники

стратегій часто використовують стандартні методичні рекомендації, що спрощує процес розробки, але може призвести до ігнорування та недооцінки місцевих проблем, а також недостатнього врахування особливостей і ресурсного потенціалу кожного конкретного регіону [3].

Іншим викликом є відсутність конкретних програм, які були б прийняті для реалізації стратегій, що часто призводить до декларативності більшості стратегій. Крім того, існують конфлікти між місцевими державними структурами та впливовими групами на рівні регіонів, а також розбіжності у баченні пріоритетів регіонального розвитку, які формуються на різних рівнях управління.

Особливою проблемою для всіх регіонів, які розробляють свої стратегії розвитку, є практична реалізація цих стратегій. Це означає, що плани й стратегічні цілі повинні мати відповідну підтримку з боку ресурсів, фінансування та реальних дій для досягнення поставлених завдань. Недостатній рівень реалізації може стати перешкодою для досягнення бажаних результатів регіонального розвитку.

Переконані, що зазначені проблеми можливо вирішити за умови прийняття нормативно-правового акту про стратегічне планування та адаптованих до вітчизняних економічних умов єдиних методичних вимог щодо розробки стратегій економічного і соціального розвитку регіонів із деталізацією контроль (моніторинг) процесів, що відбуватимуться в економічній та соціальній сфері під час реалізації стратегії, із зазначенням основних показників моніторингу з метою узгодженості між стратегіями різних ієрархічних рівнів керівництва.

Тому необхідно зосередитись на вирішенні цих проблем шляхом удосконалення механізмів планування, забезпечення консолідації і координації зусиль різних зацікавлених сторін та створення ефективних механізмів контролю та оцінки результативності стратегій регіонального розвитку. Тільки тоді регіони зможуть досягти практичної реалізації своїх стратегій та досягти сталого й збалансованого розвитку [14].

Стратегії соціально-економічного розвитку регіонів можуть передбачати такі джерела фінансування заходів у відповідних сферах [19]:

- демографічний розвиток;

- освіта ;
- з державного та місцевих бюджетів;
- житлово-комунального господарства ;
- структурні зміни в економіці;
- розвиток агропромислового комплексу
- малого підприємництва
- розвиток фінансової інфраструктури;
- інноваційна політика;
- розвиток торгівлі;
- ринку праці та зайнятості населення;
- соціальне забезпечення та страхування;
- екологічна політика;

Крім того, стратегії регіонального розвитку мають передбачати залучення недержавних джерел вітчизняних та іноземних інвестицій у відповідні сфери регіонального розвитку; державне та недержавне кредитування стратегічних програм і проектів; ресурси банківських і небанківських фінансових установ, акціонерний капітал тощо.

Для успішної реалізації нової державної регіональної політики важливо активно залучати широкі верстви населення до процесів розробки, прийняття та впровадження стратегій регіонального розвитку. Це означає, що потрібно стимулювати активну участь населення та громадських організацій області в підготовці, обговоренні та вирішенні питань соціально-економічного та культурного розвитку області. Такий процес повинен бути відкритим, з відчутним залученням громадськості, а також включати в себе обговорення всіх аспектів стратегії [22].

Практичними кроками на цьому шляху є: законодавче закріплення повноважень місцевої влади щодо надання громадянам права участі та сприяння реалізації цього права; нормалізація процедур залучення мешканців, які можуть ініціювати консультаційні процеси, місцеві референдуми; стандартизація

процедур доступу до офіційних документів у розпорядженні місцевих органів влади; сприяння використанню інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку та реалізації права на участь.

Надзвичайно важливим елементом розробки стратегії регіонального розвитку є визначення інституцій, відповідальних за її реалізацію [4]. Якщо говорити про інновації в цій сфері, то можна сказати, що потенціал агенцій та фондів регіонального розвитку в Україні досі не використаний. Водночас у Європі Фонд регіонального розвитку (як один із структурних фондів ЄС) разом з агенціями регіонального розвитку відіграють надзвичайно важливу роль, вони є посередниками між громадою та владою для реалізації необхідні соціально-економічні реформи на регіональному рівні [3].

Для подолання стратегічних проблем, на нашу думку, необхідно вирішити низку суттєвих для забезпечення розвитку регіонів питань, а саме: законодавчо закріпити концептуальні підходи державної політики у сфері регіонального розвитку на основі реформування адміністративно-територіальний устрій і місцеве самоврядування; визначають межі територіальної юрисдикції органів державної влади та органів місцевого самоврядування; врегулювати порядок делегування обласними радами повноважень обласним державним адміністраціям; активізувати роботу щодо практичної реалізації угод з регіонального розвитку між Кабінетом Міністрів та регіонами України; визначають першочергові завдання органів місцевого самоврядування щодо задоволення потреб внутрішнього ринку та вирішення соціальних питань; створити рамкові умови для саморозвитку регіонів.

Стратегію соціально-економічного розвитку регіону необхідно будувати, виходячи з потенціалу, створеного в області. Кожен регіон України має об'єктивні можливості для значного економічного зростання за рахунок розвитку власних конкурентоспроможних кластерів, а також розширення участі в міжрегіональних кластерах. Усе це, звісно, потребує підвищення ділової та громадської активності. У рамках такої стратегії зусилля регіональної влади мають бути зосереджені на покращенні ділового та інвестиційного клімату.

Стратегія повинна будуватися у вигляді системи цілісних цілей і напрямів розвитку. Інтегральні цілі мають базуватися на стратегічній меті та бути спрямованими на реалізацію стратегічного бачення регіону. Кожен із напрямів має бути розкритий комплексом завдань, підпорядкованих реалізації цілісних цілей [8].

Стратегія регіонального розвитку має передбачати механізми стимулювання формування «точок зростання», розвиток яких активізуватиме процеси соціально-економічного зростання, а в кінцевому підсумку сприятиме макроекономічній стабілізації та покращенню всіх показників соціально-економічного розвитку регіону, регіонів і країни в цілому.

Враховуючи зазначене, реалізація стратегій дасть змогу визначити комплексний підхід до формування та реалізації державної регіональної політики, який передбачатиме поєднання таких складових: галузевої (галузевої) – підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів шляхом оптимізації та диверсифікації структури економіки, забезпечення ефективної спеціалізації регіонів із пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу; територіальні (просторові) – досягнення рівномірного та збалансованого розвитку територій, розвиток міжрегіонального співробітництва, запобігання поглибленню соціально-економічних диспропорцій шляхом формування «точок зростання», активізація місцевої економічної ініціативи та посилення потенціалу сільських територій, забезпечення соціо- економічна єдність і рівномірність розвитку регіонів з метою створення рівних умов для розвитку людини; керівництва – застосування єдиних підходів до формування та реалізації політики регіонального розвитку, створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку держави та регіонів, оптимізація системи територіальної організації влади.

РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1 Прозорість державної регіональної політики

Головною проблемою сьогоднішнього часу під час оцінки ефективності державної регіональної політики є відсутність достатнього рівня прозорості.

Уряди використовують цифрові технології для посилення державного керівництва на всіх рівнях. Інтеграція інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) може розширити та покращити надання послуг, оптимізувати та оптимізувати внутрішні процеси, а також дозволити жителям взаємодіяти з установами та проблемами громади. Місцеве самоврядування на перший погляд не має дуже великого значення, проте воно має таке ж значення у визначенні державної регіональної політики, як і національний уряд.

Цифрові технології вже давно стали невід'ємною частиною функціонування місцевого самоврядування. Вони мають багатоцільове застосування: певна категорія людей використовує їх для розповсюдження інформації, хтось займається регіональними проектами. Окремі регіони України можуть розповсюджувати інформацію про особливості їх функціонування, про провадження реформ на різних рівнях управління, а також, шукати спонсорів та партнерів [5].

Різні медіа-платформи можна використовувати для привернення уваги. Регіони мають змогу займатися розповсюдженням інформації про себе. Таким чином вони зможуть привернути інвесторів і наприклад туристів у свій регіон. Це гарний спосіб комунікації між зацікавленими сторонами. Голови місцевих адміністрацій мають змогу розповсюджувати інформацію стосовно свого регіону, та планів на подальше забезпечення ефективного функціонування регіону.

Багато зацікавлених сторін закріплені у регіональному контексті, тому що, цифровізація відкриває широкі можливості для низки різних учасників практично в усіх аспектах процесів обговорення державної регіональної політики. Використання електронного урядування допомагає органам місцевого самоврядування оптимізувати роботу та зменшити адміністративний тягар,

полегшує віддалену взаємодію з громадськістю та ефективнішу внутрішню комунікацію та співпрацю, а також підвищує загальну ефективність у екологічно чистий спосіб.

Використання електронного урядування ми запозичили у інших країн. Процес впровадження електронного урядування завжди супроводжувався грандіозними планами. Проте далі прийняття пари нормативно-правових та законодавчих актів не заходило. Спрощення роботи оцінювання соціально-економічних показників, також одна з основних обіцянок електронного урядування.

«Процес впровадження «електронного урядування» передбачає досягнення наступних цілей [18]:

- 1) підвищення доступності до державних послуг;
- 2) збільшення прозорості інформації про діяльність апарату управління державно-регіональної політикою;
- 3) підвищення якості управлінських процесів;
- 4) модернізація системи інформаційно-аналітичного забезпечення рішень, які стосуються оцінювання соціально-економічного розвитку регіону [23], [20].

Результатами впровадження електронного урядування можна відзначити наступне: забезпечення доступу до публічної інформації за допомогою передових інформаційних технологій, що сприяє більшій прозорості та відкритості в діяльності урядових органів; звільнення посадових осіб від рутинної роботи завдяки автоматизації процесів та впровадженню електронних систем, що дозволяє їм зосередитись на більш складних та стратегічних завданнях; можливість отримання адміністративних послуг цілодобово через електронні канали зв'язку, що забезпечує зручність та доступність для громадян. Це спрощує процеси подання документів, реєстрації та отримання різних послуг без необхідності особисто відвідувати офіси та довгих черг; підвищення рівня демократизації суспільства завдяки залученню громадян до прийняття рішень та сприяння широкому обговоренню публічних питань. Електронні платформи

дозволяють здійснювати громадські консультації, голосування та висловлювати свої погляди на різні ініціативи [23].

3.2 Запровадження співробітництва територіальних громад при реалізації державної регіональної політики

Державна політика щодо співробітництва територіальних громад може бути охарактеризована як сукупність стратегічних напрямків та заходів, спрямованих на підтримку, розвиток та забезпечення ефективного функціонування таких громад. Ця політика включає різні аспекти, такі як:

- Нормативно-правове забезпечення: це включає розробку та прийняття законодавчих актів, регулюючих організацію, компетенції, повноваження та функції територіальних громад. Такі норми законодавства створюють правову базу для розвитку співробітництва між громадами.
- Методичне забезпечення: включає розробку рекомендацій, методик, керівництв, які допомагають територіальним громадам в реалізації спільних проектів та програм. Це можуть бути документи, що розкривають процеси співробітництва, надають рекомендації щодо планування, координації та виконання спільних заходів.
- Організаційне забезпечення: передбачає створення структур, органів або агентств, які здійснюють контроль, координацію та підтримку співробітництва територіальних

Верховна Рада України, Мінрегіон, Кабінет Міністрів України, обласні та районні ради – це суб'єкти державної регіональної політики, які стосуються саме співробітництва територіальних громад. Вони ухвалюють рішення, які спонукають територіальні громади знаходити шляхи зближення та налагоджувати співробітництво між ними. Також проводиться контроль та моніторинг за станом співробітництва територіальних громад.

У зв'язку з цим необхідно переосмислити та адаптувати підходи до місцевого самоврядування. Важливо створити нові форми співпраці та партнерства між громадами, які дозволять ефективно вирішувати спільні проблеми та реалізовувати спільні проекти. Інтегровані підходи та координація зусиль різних адміністративних одиниць можуть сприяти ефективному використанню ресурсів та забезпечити збалансований розвиток територій.

Крім того, слід створити механізми зворотного зв'язку та систему моніторингу, що дозволять оцінювати ефективність співробітництва між громадами та вносити необхідні зміни у політику та стратегії розвитку. Пріоритетом повинно стати стимулювання спільних ініціатив, обмін досвідом та навчання, щоб забезпечити взаємовигідну співпрацю між громадами [26].

В європейських країнах принцип субсидіарності реалізується через делегування значної частини повноважень від центральних органів виконавчої влади місцевим. Це гарантує більш ефективне вирішення існуючих проблем на місцевому рівні та покращує якість послуг, що надаються населенню. Крім того, помітна тенденція до укрупнення адміністративно-територіальних одиниць з метою оптимізації керівництва. При цьому спроможність територіальних громад забезпечується не лише шляхом їх об'єднання, а й шляхом міжмуніципального співробітництва (далі ММС). ІМС є відносно новою формою політики місцевого та регіонального розвитку. Його суть полягає в тому, що місцева влада на договірних засадах об'єднує свої ресурси та зусилля для вирішення спільних завдань розвитку. Кінцевою метою такої співпраці є покращення якості життя в громадах [25].

Останнім часом українська управлінська наука почала приділяти увагу міжмуніципальному співробітництву (ММС), включно з міжнародним досвідом ММС. За підтримки деяких міжнародних проектів, що працюють в Україні, проведено декілька круглих столів, конференцій та семінарів на цю тему. Водночас, на нашу думку, проблема налагодження горизонтальної взаємодії органів місцевого самоврядування в Україні для економічного розвитку та залучення інвестицій у регіони є недостатньо дослідженою.

Глибоких комплексних досліджень, які б аналізували ММС як ефективний механізм сталого економічного розвитку громад в контексті сучасної масштабної адміністративно-територіальної реформи, немає. Зокрема, потребує подальшого розгляду європейський досвід міжмуніципального співробітництва. Це може стати необхідним практичним підґрунтям для України, що дозволить підвищити ефективність ММС по всій країні з урахуванням реформи адміністративно-територіального устрою, що в свою чергу дасть можливість вирішити значну кількість питань місцевого розвитку [16].

Створення самодостатніх територіальних громад є важливою складовою реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, яка впроваджується в Україні з 2014 року. Зокрема, укрупнення територіальних громад було започатковано в рамках спеціального законодавства, ухваленого Кабінетом Міністрів України. парламент. Важливим стимулюючим фактором процесу є фінансова перевага.

Згідно зі статтею 64 Бюджетного кодексу України територіальні громади, окрім загальної доходної бази, отримують значні додаткові ресурси у вигляді 60% податку на доходи фізичних осіб, що дозволить збільшити частку доходів у середньому у 2,5 рази. . Отже, люди побачили результати бюджетної децентралізації, яка сприяє подальшому об'єднанню громад [12]. У той же час процес непростий. Опір укрупненню чинять голови громад, які бояться залишитися безробітними. Крім того, за національними традиціями громада відігравала важливу роль для українського суспільства в усі часи. Тому першочергового значення набуває інформаційна складова реформи. Держава має пояснити людям, що збереження муніципалітету, який не має достатньо ресурсів і перспектив розвитку, є безглуздом. Фінансові розрахунки засвідчили, що заяви деяких сільських рад про їхню фінансову спроможність та самодостатність підтверджуються лише тим, що місцева влада здатна фінансувати лише свій орган місцевого самоврядування. Зокрема, у 2015 році серед 439 сільських та селищних рад Одеської області на утримання місцевих рад витрачалось від 50 до 100%

бюджетних коштів. Лише 6% місцевих рад витрачали частину місцевих бюджетів на розвиток своїх територій [7].

Проте слід зазначити, що навіть укрупнені територіальні громади не стануть повністю самодостатніми та спроможними 100% нести свої обов'язки. За таких обставин міжмуніципальна співпраця є важливим і ефективним інструментом децентралізованої адміністративної системи. В Україні, враховуючи її євроінтеграційні прагнення, є всі підстави для розвитку ММС на основі кращих європейських практик.

Особливої актуальності питання міжмуніципального співробітництва набуває в контексті реалізації масштабної реформи місцевого самоврядування, яка, зокрема, передбачає оптимізацію системи адміністративно-територіального устрою та покращення комунального господарства. Цілісне вирішення проблем місцевого розвитку часто потребує спільних зусиль кількох сусідніх громад (наприклад, будівництво та обслуговування полігонів твердих побутових відходів, розчищення річок і лісів, охорона лісів, освоєння природних ресурсів, спільний розвиток внутрішньої інфраструктури, розвиток туризму тощо).

Необхідність міжмуніципального співробітництва регулярно проголошують представники українських громад через свої мережі – Асоціацію міст України, Конгрес місцевих та регіональних влад тощо. Очевидно, що нерівномірність економічного розвитку територій та щільності населення функціонально пов'язані до нерівномірності розвитку територіальних громад. Малі адміністративно-територіальні одиниці та їх територіальні громади, розташовані далеко від великих міст, як правило, мають значно нижчий показник податкоспроможності, менші ресурси розвитку для надання якісних послуг своїм жителям, ніж населені пункти, розташовані в економічному обсязі агломерацій.

З іншого боку, багато економічно потужних міських громад мають проблеми, пов'язані з обмеженою територією, оскільки вони не мають можливості взаємодіяти з суб'єктами, які знаходяться за їх адміністративними межами.

Недоліки інфраструктури, у свою чергу, негативно впливають на інвестиційну привабливість. У незалежній Україні загальне зменшення

чисельності населення супроводжувалося тенденцією до збільшення кількості адміністративно-територіальних одиниць. Середня чисельність населення сільської ради в Україні зменшилася з 1800 у 1991 р. до 1450 у 2007 р. Водночас кількість сільських рад зросла з 9211 (28 804 населених пунктів) до 10 279 (28 540 населених пунктів) [Парасюк, В.П. 2010]. Близько 50% територіальних громад в Україні мають менше 1000 жителів. Майже всі ці громади дотуються державою. Тому ІМС стає ефективним інструментом підвищення якості комунальних послуг та муніципального керівництва, а також гнучкою формою підготовки до комплексної адміністративно-територіальної реформи [15].

За правовою природою ММС є одним із способів реалізації місцевого самоврядування. За правовим змістом ММС є муніципально-правовими відносинами між органами місцевого самоврядування, що виникають у зв'язку з необхідністю взаємодії на договірних засадах з метою вирішення питань місцевого значення [11].

Правові основи розвитку ММС були закладені з прийняттям Конституції України 1996 року. Стаття 142 визначає, що територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також бюджетні кошти для реалізації спільних проектів, або на співфінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій та установ. Їм дозволено створювати для цього відповідні органи та служби [6].

Найбільш інституціоналізована форма ММС в європейських країнах передбачає певний вид спільного керівництва, яке не замінює існуючих юридичних осіб, а створює більш-менш інституціоналізований зв'язок між ними. Міжмуніципальна співпраця може бути одним із можливих шляхів допомоги українським муніципалітетам у вирішенні проблем розвитку шляхом об'єднання зусиль та ресурсів. Відповідно до норм Конституції України та існуючої законодавчої бази можна заохочувати утворення на договірних засадах добровільних об'єднань територіальних одиниць для ефективного вирішення їхніх спільних проблем та покращення надання державних послуг. Впровадження

ІМС в Україні могло б передусім сприяти вирішенню таких нагальних проблем [20]:

- скорочення витрат на адміністративні завдання та послуги,
- досягнення мінімального економічно обґрунтованого розміру надання послуг,
- досягнення однакової якості послуг, що надаються в усіх муніципалітетах,
- вирішення проблемних ситуацій, коли громадяни проживають і сплачують податки в одному муніципалітеті, а користуються послугами іншого тощо.

Разом з тим, для досягнення більш значущих результатів у подальшому розвитку ММС доцільно створити та реалізувати нову стратегію та інституційну основу взаємодії та координації між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та міжнародними організаціями.

Тому, ґрунтуючись на досвіді країн із успішною системою ММС, Україні слід розробити чітку національну політику щодо стимулювання цієї форми співпраці. Державну політику можна реалізувати, зокрема, через відповідні правові умови та фінансову підтримку. З іншого боку, спільні інтереси та прагматизм економічного розвитку мають бути вищими за політичні протиріччя та особисті амбіції місцевих лідерів. Це згодом стане потужним поштовхом для розвитку міжмуніципального співробітництва в межах усієї держави.

ВИСНОВОК

До показників економічного потенціалу, які характеризують саме розвиток продуктивності регіону з кількісного боку належать: кількість населення, обсяги валового внутрішнього продукту, рівень національного доходу, кількість трудових ресурсів, обсяги основного капіталу та ін.

Рівень соціально-економічного розвитку можна визначити за допомогою обсягу виробництва різної продукції, кількості матеріальних благ, кількість послуг на душу населення. Розвиток регіону за соціально-економічними показниками завжди характеризує якісний стан об'єкта аналізу. На відміну від економічного потенціалу, він також характеризує стан суспільного виробництва, якість природних та людських ресурсів

В Державній програмі економічного і соціального розвитку України показники соціального і економічного розвитку представляють собою окремий розділ. Цей розділ є регіональним розділом Державної програми і на основі ретроспективних даних дає змогу розуміти та прогнозувати можливі соціально-економічні зміни на регіональному рівні. Дані показники розвитку певних територій України, відображають циклічність і регіональні відтворювальні процеси.

В теперішніх умовах успіх в реалізаціях стратегій соціально-економічного розвитку напряму залежить від кількості виділених бюджетних коштів. Практична реалізація регіональних стратегій соціально-економічного розвитку залежить від фінансування. З кожним роком зростаюча конкуренція створює боротьбу за використання ресурсів, та допомагає розставляти пріоритети в фінансуванні регіонів України.

Першочергові пріоритети:

- забезпечення фінансовою підтримкою усі форми власності регіону, які в свою чергу можуть зміцнити конкурентоспроможність регіону;
- фінансування інвестиційних проектів у сфері будівництва та транспортної інфраструктури;
- фінансування і виробництво імпортозамінних товарів;

- фінансування в будівництво об'єктів інфраструктури на регіональному рівні;
- декілька етапний контроль та координація їх діяльності;
- фінансування малого та середнього бізнесу.

На мою думку, для вирішення головних проблем потрібно в першу чергу визначитися з стратегічними проблемами. Для забезпечення ефективного розвитку регіонів, потрібно вирішити дані питання: створити нормативно-правову базу, яка дозволить на законодавчому рівні закріпити основні підходи державної регіональної політики; закінчити реформу місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою; вдосконалити порядок делегування повноважень обласними адміністраціями; створення конкурентоспроможного середовища існування регіонів; створювати належні умови для самовдосконалення регіонів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. The Habitat Agenda (1996, 14 червня). Конференція ООН з населених пунктів (Хабітат II). Отримано з <http://www.un-documents.net/hab-ag.htm>
2. Благун І. (2015). “Моделювання стратегій регіонального розвитку”, Регіональна економіка, С. 105-115.
3. Ванкуверська декларація про населені пункти (1976). Із звіту Habitat: Конференція ООН з населених пунктів, Ванкувер, Канада, 31 травня – 11 червня 1976 р. Отримано з <http://habitat.igc.org/vancouver/van-decl.htm>
4. Ванкуверський план дій – 64 рекомендації для національних дій (1976). Схвалено на Хабітат: Конференція ООН з населених пунктів, Ванкувер, Канада, 31 травня – 11 червня 1976 р. Документи ООН: Веб-сайт. Отримано з <http://www.un-documents.net/vanplan.htm>
5. Вахович І. Організаційно-економічне забезпечення формування стратегії розвитку регіону. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. 1, с. 14-24.
6. Декларація про міста та інші населені пункти в новому тисячолітті (2001, 9 червня). Документи ООН: Веб-сайт. Отримано з <http://www.un-documents.net/s25r2.htm>
7. Євдокименко В. (2016) Стратегія соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці: концептуальний підхід у сучасних умовах. Регіональна економіка. 2, с. 104-117.
8. Касьяненко, Є. (2018). Інформаційно-комунікаційні технології у здійсненні громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування: теоретико-правовий аспект. Вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 3.
9. Коломійчук В. С., Шевчук Л. Т. та Шульц С. Л. (2002). Стратегічні засади соціально-економічного розвитку регіону. Тернопіль.
10. Концепція нової державної регіональної політики України: проект (2008). Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-

комунального господарства України: Сайт. Отримано з <http://minregionbud.gov.ua>.

- 11.Кравчук В. (2016). Громадський контроль у сфері місцевого самоврядування: проблеми ефективності. К.: Порівняльно-аналітичне право.
- 12.Лях О. (2015), “Удосконалення стратегічного керівництва місцевим розвитком”, Регіональна економіка, вип. 4, стор. 119-126.
- 13.Манн, Р. В. (2013). Пріоритети розвитку регіональної інноваційної діяльності. Регіональний розвиток – основа розбудови української держави : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Донецьк: Донецький державний університет керівництва, 187-188.
- 14.Неугодников, А. (2019). Громадський контроль за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації: наближення до міжнародних стандартів. К.: Лекс Портус.
- 15.Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо керівництва об'єктами державної та комунальної власності : Закон України від 02 черв. 2016 р. немає. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1405-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1405-19) Text
- 16.Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. немає. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> Text
- 17.Про запровадження комплексної оцінки соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, області, мм. Київ та Севастополь: постанова Кабінету Міністрів України / Про запровадження комплексної оцінки соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, мм. Києві та Севастополі] (2007). Постанова Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 р. 833. Законодавство України: Веб-сайт. Отримано з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/833-2007-%D0%BF>
- 18.Про звернення громадян : Закон України від 02 жовтня 1996 р. немає. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80> Text
- 19.Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня. 1997 р. немає. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97->

%D0%B2%D1%80 Text

20. Про моніторинг соціально-економічного розвитку малих міст і селищ (2009). Постанова Кабінету Міністрів України від 2009 р. 288. Законодавство України: Веб-сайт. Отримано з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2009-%D0%BF>
21. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07 черв. 2001 р. немає. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14> Text
22. Сквирський І. (2013). Громадський контроль у публічному управлінні: теоретико-правові та практико-логічні аспекти. Запоріжжя.
23. Смоляр О. (2013). Теоретико-правові засади контрольної діяльності у сфері місцевого самоврядування. Київ: Державне будівництво та місцеве самоврядування.
24. Стрижеус Л. В. (2009). Формування регіональної політики соціально орієнтованого розвитку економіки / (кандидат екон. дис.). Львів.
25. Стройко, Т. В. (Ред.), Іртищева, І. О., Стегней, М. І., Ткаліч Т. І., Крупіца, І. В. (2013). Неприбуткові організації в системі світових соціально-економічних процесів / Херсон: Видавництво «Гельветика»
26. Касьяненко, Є. (2017). Теоретико-правова характеристика форм громадського контролю за діяльністю органів міського самоврядування / Вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ